

СІМЕЙНЕ ПРАВО

УДК 347.625

DOI: 10.36550/2522-9230-2021-10-25-29

Чернік Світлана Дмитрівна,
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
та адміністративного права
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка,
e-mail: chernik_svitlana@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3290-1797>*

**ПРАВО НА МАТЕРИНСТВО ТА БАТЬКІВСТВО ЯК ОСОБИСТІ
НЕМАЙНОВІ ПРАВА ПОДРУЖЖЯ**

У статті розкривається сутність одного з основних особистих немайнових прав подружжя, закріпленого у сімейному законодавстві, – право на материнство та батьківство. Зазначено, що визначення понять «материнство» та «батьківство» у законодавстві відсутнє. Досліджено та узагальнено дефініції понять «право на материнство» та «право на батьківство», запропоновані у науковій юридичній літературі. Реалізація права на материнство та батьківство пов'язана із репродуктивною функцією жінки та чоловіка, окрім того важливим є виконання ними соціальних функцій, які виникають у зв'язку з народженням дитини. Розглянуто складові елементи права на материнство. Жінка має право на вагітність та охорону здоров'я під час вагітності та пологів, надання кваліфікованої медичної допомоги в акредитованих закладах охорони здоров'я, партнерські пологи. Встановлено, що найбільш дискусійним є питання щодо права жінки відмовитися від народження дитини, що включає добровільну відмову жінки мати дітей або штучне переривання небажаної вагітності. Процедура абортів в Україні законодавчо врегульована. Проте проблема визначення правового статусу ембріону є досить складною та потребує вивчення. Розкрито підходи до визначення моменту початку охорони людського життя запропоновані у юридичній науці, а саме: абсолютистський, ліберальний і градулістичний (помірний). Зроблено акцент на моральному аспекті проблеми штучного переривання вагітності. Зауважено, що жінка самостійно вирішує питання здійснення абортів, натомість за чоловіком таке право не закріплюється. Вказано, що право на батьківство перебуває у тісному зв'язку з правом на материнство та складається з трьох правомочностей: чоловік вирішує мати чи не мати йому дитину, може вимагати від інших осіб не перешкоджати йому здійснювати таке право та відстоювати батьківські права в суді.

Ключові слова: особисті немайнові права, подружжя, право на материнство, право на батьківство, штучне переривання вагітності.

Chernik S. THE RIGHT TO MOTHERHOOD AND PATERNITY AS PERSONAL NON-PROPERTY RIGHTS OF THE SPOUSE

The article reveals the essence of one of the main personal non-property laws of spouses, enshrined in family law – the law to motherhood and fatherhood. It is noted that there is no definition of «motherhood» and «fatherhood» in the legislation. The definitions of the concepts «law to motherhood» and «law to fatherhood» proposed in the scientific legal literature are studied and generalized. The exercise of the law to motherhood and fatherhood is linked to the reproductive function of women and men, and it is important that they fulfill the social functions that arise in connection with the birth of a child. The constituent elements of the law to motherhood are considered. A woman has the law to pregnancy and health care during pregnancy and childbirth, the provision of qualified medical care in accredited health care facilities, partner childbirth. It has been found that the most controversial issue is a woman's law to refuse to have a child, which includes a woman's voluntary refusal to have children or abortion. The abortion procedure in Ukraine is regulated by law. However, the problem of determining the legal status of the embryo is quite complex and needs to be studied. The approaches to determining the moment of the beginning of protection of human life offered in legal science, namely: absolutist, liberal and gradualistic (moderate) are revealed. Emphasis is placed on the moral aspect of the problem of abortion. It is noted that a woman decides on the issue of abortion on her own, while such a law is not assigned to a man. It is stated that the law to paternity is closely related to the law to maternity and consists of three powers: the husband decides whether or not to have a child, may demand not to prevent him from exercising such a law and to defend parental laws in court.

Key words: personal inalienable laws, spouses, law to maternity, law to paternity, abortion.

Постановка проблеми. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя виникають у зв'язку з реєстрацією шлюбу. Саме особисті немайнові відносини є основою для створення сім'ї, яка ґрунтується на любові, повазі та взаєморозумінні. Вони є суб'єктивними, природними та невідчужуваними, мають нематеріальний, тривалий характер. Сімейний кодекс України (далі – СК України) до особистих немайнових прав подружжя відносить право на материнство та батьківство, право на повагу до своєї індивідуальності, право дружини та чоловіка на свободу та особисту недоторканність, право на вибір

прізвища, право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї, право на припинення шлюбних відносин. Створення сім'ї є відповідальним кроком та передбачає у подальшому народження дітей. Саме право на материнство та батьківство є одним із основних прав подружжя, реалізація якого є важливою складовою життя чоловіка та дружини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Право на материнство та батьківство та його закріплення у законодавстві досліджувалося у багатьох працях учених, зокрема, В.С. Гопанчук, З.В. Ромовської, Р.О. Стефанчука, А.О. Дутко, О.В. Ієвіні, О.М. Ганкевич, Ю.В. Драгомирової, О.Ю. Поклонської та інших. Зокрема, О.М. Ганкевич досліджувала поняття батьківства та материнства у сімейно-правовій доктрині, проаналізувала законодавство щодо батьківства, материнства та запропонувала авторське визначення батьківства, материнства [1]. Р.О. Стефанчук досліджував право на материнство та батьківство у контексті вивчення репродуктивних прав фізичної особи [2]. Ю.В. Драгомирова розкрила сутність права на материнство та батьківство, виділила його складові й зупинилася на оспоруванні батьківства [3]. О.В. Ієвіня, розглядаючи спірні питання щодо реалізації права на материнство та батьківство, прийшла до висновку, що наявні у сучасній юридичній літературі визначення права на батьківство є неповними у зв'язку з істотною зміною ролі батька у вихованні дитини в сучасних умовах й це призводить до значного гендерного дисбалансу в сфері сімейних відносин [4]. Незважаючи на наявні дослідження щодо права на материнство та батьківство залишаються окремі аспекти проблеми, які потребують вивчення.

Мета статті – дослідити сутність права на материнство та батьківство як особистих немайнових прав подружжя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ст. 49 та ст. 50 СК України закріплюють право на материнство та батьківство як особисті немайнові права подружжя. При цьому визначення понять «материнство» та «батьківство» законодавство не містить. У науковій юридичній літературі можемо зустріти відповідні дефініції, які за своїм змістом дещо різняться. Так, В.С. Гопанчук вважає, що материнство – це законодавчо забезпечена можливість жінки здійснювати репродуктивну функцію (народжувати здорових дітей), належним чином утримувати їх та виховувати в дусі поваги до прав і свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, своєї Батьківщини, свого народу [5].

Інші науковці підходять до визначення материнства більш комплексно. Зокрема, З.В. Ромовська вказує, що материнство – це біосоціально-психологічно-правовий стан жінки від моменту вагітності і народження дитини й доти, доки житиме жінка або її діти [6, с. 595]. О.М. Ганкевич стверджує, що материнство – це фізіологічний, соціальний та психологічний стан жінки з моменту зачаття і до народження дитини, а з моменту народження як факт походження дитини від певної жінки, що оснований на кровній спорідненості між матір'ю і дитиною, юридично посвідчений актовим записом про народження дитини в державних органах РАЦС, що є передумовою виникнення правового статусу матері [1, с. 97].

Водночас у науковій літературі існує підхід, відповідно до якого поняття «материнство» розглядають у широкому та вузькому розуміннях. Материнство в широкому правовому розумінні – це врегульовані законодавчими нормами суспільні відносини, спрямовані на захист інтересів матері і дитини, їх майнову і моральну підтримку. Материнство у вузькому розумінні – це забезпечена законом можливість жінки здійснювати репродуктивну функцію (народжувати здорових дітей), належним чином утримувати їх та виховувати в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини [7, с. 78-79].

Таким чином, поняття «материнство» в науковій літературі визначають як фізіологічний, соціальний та психологічний стан жінки від зачаття дитини до народження дитини й до того моменту, коли вона залишається матір'ю своєї дитини. Реалізація цього права першочергово пов'язана із репродуктивною функцією жінки.

Зазначимо, що СК України встановлює додаткові права для жінки з метою створення для неї сприятливих умов для народження та виховання дитини. Вагітній дружині повинні створюватися в сім'ї умови для збереження її здоров'я та народження здорової дитини (ч. 4 ст. 49 СК України). Дружині-матері мають бути створені в сім'ї умови для поєднання материнства зі здійсненням нею інших прав та обов'язків (ч. 5 ст. 49 СК України) [8]. Вказані права передбачені лише для жінки, що пов'язано із особливостями її стану.

Право на материнство, на думку А.О. Дутко, складається з наступних елементів:

1. право на вагітність (можливість завагітніти як природнім шляхом, так і з застосуванням допоміжних репродуктивних технологій) та охорону здоров'я під час вагітності;
2. забезпечення охорони здоров'я під час пологів, які можуть відбуватися у закладах охорони здоров'я та поза ними;
3. право не народжувати – відмова від народження дитини;
4. права після народження дитини, зокрема, певні соціальні гарантії жінкам, які народили дитину [9, с.192].

Право на вагітність передбачає можливість жінки зачати дитину дозволеним законодавством способом, що безпосередньо пов'язано з її власним здоров'ям та правом на репродуктивну свободу. Жінка самостійно вирішує питання щодо бажання стати матір'ю, щодо використання контрацептивів тощо.

Вагітна жінка потребує підвищеної уваги до стану свого здоров'я, особливо під час пологів.

Кваліфікована медична допомога надається в акредитованих закладах охорони здоров'я. Відповідно до Основ законодавства про охорону здоров'я, кожній жінці забезпечується кваліфікований медичний нагляд за перебігом вагітності, стаціонарна медична допомога при пологах і медична допомога матері та новонародженій дитині [10]. Також жінка має право на партнерські пологи, які дозволяють надати психологічну підтримку з боку близьких у відповідальний момент.

Відмітимо, що жінка має право вибору народжувати дитину чи ні, тобто вона може відмовитися від народження дитини. Обставини при цьому можуть бути різні. Наприклад, жінка за своїми переконаннями не вважає за потрібне народжувати дитину й добровільно відмовляється бути матір'ю. В іншому випадку вже вагітна жінка вирішує штучно її перервати. Процедура штучного переривання небажаної вагітності (аборт) в Україні регулюються Порядком надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, затвердженим Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2013 р. № 423 [11]. Встановлено, що до 12 тижнів вагітності операція (процедура) штучного її переривання проводиться за місцем звернення вагітної жінки в акредитованих закладах охорони здоров'я II та III рівнів із застосуванням безпечних методик. Переривання вагітності від 12 до 22 тижнів можливе лише за визначених підстав, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 144 [12]. Таким чином, жінка має право перервати небажану вагітність. Держава регламентує порядок надання відповідної кваліфікованої медичної допомоги задля охорони здоров'я жінки та попередження можливих ускладнень після проведеної процедури.

Слід підкреслити, що в законодавстві вказано, що саме жінка вирішує народжувати дитину чи ні, натомість за чоловіком таке право не закріплюється. Такий підхід піддається критиці науковцями, оскільки думка чоловіка не враховується при прийнятті важливого рішення [2; 4; 6]. Проте зазначається, що у разі нормальних взаємовідносин чоловіка та дружини це питання буде вирішуватися спільно. Окрім того, одноосібне прийняття такого рішення дружиною суперечитиме ст. 54 СК України щодо права подружжя спільно вирішувати питання сім'ї. Такий підхід у законодавстві з одного боку порушує принцип рівності чоловіка та жінки, а з іншого враховує безпосередній вплив на здоров'я жінки під час здійснення процедури аборт.

Питання щодо надання права жінці на штучне переривання вагітності є досить дискусійним. У юридичній науці проблемним є визначення правового статусу ембріону людини. Зокрема, з якого моменту людина стає суб'єктом права – з моменту народження чи з моменту зачаття. Сформувався три підходи до визначення моменту початку охорони людського життя в законодавстві: *абсолютистський, ліберальний і градулістичний (помірний)*. *Абсолютистський підхід* пропонує розглядати запліднену яйцеклітину, або ембріон, як людську істоту, яка має безумовну цінність і право на життя. *Ліберальний підхід* передбачає, що на будь-якій стадії розвитку ембріон не може бути визнаний як особа. *Третій підхід – помірний* – вказує, що «запліднена» яйцеклітина розвивається в людську істоту поступово й ембріон має значну, але не абсолютну цінність. У межах цього підходу єдиної точки зору немає, оскільки одні автори вважають, що ембріон набуває права на життя, після досягнення певного рівня розвитку, інші – з моменту його життєдіяльності [13]. Можемо констатувати, що питання визначення моменту початку охорони людського життя в науці є невирішеним та потребує подальшого вивчення. Слід зазначити, що у цілому питання штучного переривання небажаної вагітності жінки має й моральний аспект. У суспільстві існує різне розуміння самого факту здійснення цієї процедури, що також пов'язано зі сприйняттям появи людини як такої – або з моменту зачаття дитини, або її народження. Водночас релігійні переконання особи мають пряме відношення до формування її ставлення до абортів. Усє вищевказане дозволяє стверджувати, що вирішення питання ставлення до штучного переривання вагітності та правового становища ембріону є досить складним та потребує системного підходу.

Після народження дитини жінка має певні соціальні гарантії. Зокрема, відповідно до Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року жінці надаються відпустка при народженні дитини та відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку тощо [14]. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 року регламентує надання державою підтримки при народженні дитини, одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» тощо [15]. Отже, держава підтримує жінку, яка народила дитину.

Звернемося до визначення поняття «батьківство». У праві під батьківством розуміється факт походження дитини від певного чоловіка, юридичне посвідчений записом в державних органах РАЦСу про народження [5, с.79]. На думку О.М. Ганкевич, батьківство – це соціальний та психологічний стан чоловіка з моменту зачаття і до народження дитини жінкою, а з моменту народження як факт походження дитини від певного чоловіка, що оснований на кровній спорідненості між батьком і дитиною, юридично посвідчений актом записом про народження дитини в державних органах РАЦС, що є передумовою виникнення правового статусу батька [1, с. 97-98]. На переконання О.В. Ієвіні, право на батьківство полягає не лише у праві бути записаним батьком дитини, а й у праві брати участь у її вихованні та утриманні. Така позиція продиктована необхідністю участі батька у вихованні дитини задля її повноцінного особистісного розвитку [4, с.99]. Зазначене розуміння поняття батьківства пов'язане із правами та обов'язками, які виникають у батьків з моменту юридичного засвідчення факту походження дитини від них, тобто з моменту реєстрації народження дитини в органах РАЦСу. Таким чином, батьківство – це факт походження дитини

від певного чоловіка, юридичне посвідчений записом в державних органах РАЦСу про народження, та участь чоловіка у вихованні й утриманні дитини.

Право на материнство та право на батьківство у сучасних умовах розвитку суспільства включає право на реалізацію двох функцій: біологічної (репродуктивної), що полягає у праві вирішувати питання щодо зачаття дитини, та соціальної (право брати участь у вихованні та утримуванні дитини). Причому повноваження дружини щодо здійснення біологічної (репродуктивної) функції є ширшими, оскільки вирішення питання щодо штучного переривання вагітності або прийняття рішення стосовно народження дитини здійснюється нею самостійно і не потребує згоди чоловіка [4, с.98].

Право на батьківство перебуває у тісному зв'язку з правом на материнство та складається з трьох правомочностей. Чоловік, як і дружина, має право вирішувати мати чи не мати йому дитину, вимагати від усіх певної поведінки, яка б не перешкоджала здійсненню його права на батьківство, та захищати свої батьківські права у суді [16, с.152].

Зазначимо, що законодавець захищає право на материнство та батьківство від можливих зазіхань на нього у зв'язку з виконанням жінкою або чоловіком певних обов'язків. Так, ч. 3 ст. 49 та ч. 3 ст. 50 СК України встановлюють, що позбавлення жінки / чоловіка можливості народити дитину (репродуктивної функції) у зв'язку з виконанням нею / ним конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї / нього є підставою для відшкодування завданої їй / йому моральної шкоди.

Висновки. Одним із основних особистих немайнових прав подружжя є право на материнство та батьківство. Визначення понять «материнство» та «батьківство» законодавство не містить. У науковій юридичній літературі материнство визначають як фізіологічний, соціальний та психологічний стан жінки від зачаття дитини до народження дитини й до того моменту, коли вона залишається матір'ю своєї дитини. Під батьківством розуміють факт походження дитини від певного чоловіка, юридичне посвідчений записом в державних органах РАЦСу про народження, та участь чоловіка у вихованні й утриманні дитини. Право на материнство та право на батьківство тісно взаємопов'язані між собою, а їхня реалізація визначається репродуктивною й соціальною функціями жінки і чоловіка. Жінка має право на вагітність та охорону здоров'я під час вагітності та пологів, надання кваліфікованої медичної допомоги у закладах охорони здоров'я, партнерські пологи. Окрім того жінка має право відмовитися від народження дитини, штучно перервати вагітність. Питання щодо надання права жінці на штучне переривання вагітності є дискусійним в юридичній науці та суспільстві й потребує комплексного вивчення. Жінка, яка народила дитину має певні соціальні гарантії, законодавчо закріплені державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ганкевич О.М. Поняття батьківства та материнства у сімейно-правовій доктрині. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2014. Вип. 36. С. 89-99.
2. Стефанчук Р.В. Поняття, система, особливості здійснення і захисту репродуктивних прав фізичної особи. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 1-2. С. 66-72.
3. Драгомирова Ю.В. Право на материнство та батьківство як особисті немайнові права подружжя. *Часопис цивільстики*. 2016. Вип. 21. С. 56-59.
4. Ієвіня О. В. Право на материнство та батьківство як особисті немайнові права подружжя. *Університетські наукові записки*. 2011. №2. С. 97-100.
5. Сімейне право України : підручник / за ред. В. С. Гопанчука. К. : Істина, 2002. 304 с.
6. Ромовська З.В. Українське сімейне право: підручн. К. : Правова єдність, 2009. 500 с.
7. Сімейне право України / І. А. Бірюков, В. С. Гопанчук, Ю. О. Заїка та ін. ; за заг. ред. В.С. Гопанчука. К. : Істина, 2002. 356 с.
8. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
9. Дутко А. Сучасний стан правового регулювання особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : *Юридичні науки*. 2019. Вип. 21. С. 190-196.
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3#w1_1
11. Про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.05.2013 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-13#Text>
12. Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року № 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/144-2006-%D0%BF#Text>
13. Панкратова Е. А., Перевозчикова Е. В. Конституционное право на жизнь и правовой статус эмбриона человека. *Медицинское право*. 2006. № 2. С. 16-22.

14. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3#n196>
15. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 року № 2811-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
16. Сімейне право : підручник / за заг. ред. В. А. Кройтора та В. Ю. Євко ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 512 с.

REFERENCES:

- Hankevych, O.M. (2014). Poniattia batkivstva ta materynstva u simeino-pravovii doktryni. [The concept of fatherhood and motherhood in family law doctrine]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*, 36, 89-99 [in Ukrainian].
- Stefanchuk, R.V. (2004). Poniattia, systema, osoblyvosti zdiisnennia i zakhystu reproduktyvnykh prav fizychnoi osoby. [The concept, system, features of the implementation and protection of reproductive rights of the individual]. *Visnyk Khmelnytskoho instytutu rehionalnoho upravlinnia ta prava*, 1-2, 66-72 [in Ukrainian].
- Drahomyrova, Yu.V. (2016). Pravo na materynstvo ta batkivstvo yak osobysti nemainovi prava podruzzhzia. [The right to motherhood and fatherhood as personal inalienable rights of the spouses]. *Journal of Civilization*. *Chasopys tsyvilistyky*, 21, 56-59 [in Ukrainian].
- Ievinia, O. V. (2011). Pravo na materynstvo ta batkivstvo yak osobysti nemainovi prava podruzzhzia. [The right to motherhood and fatherhood as personal non-property rights of spouses]. *Universytetski naukovi zapysky*, 2, 97-100. [in Ukrainian].
- Hopanchuk, V. S. (Ed.). (2002). Simeine pravo Ukrainy : pidruchnyk. [Family law of Ukraine: a textbook]. K. : Istyna [in Ukrainian].
- Romovska, Z.V. (2009). Ukrainiske simeine pravo: pidruchn. [Ukrainian family law: textbook]. K. : Pravova yednist [in Ukrainian].
- Hopanchuk, V. S. (Ed.). (2002). Simeine pravo Ukrainy. [Family law of Ukraine]. K. : Istyna [in Ukrainian].
- Simeinyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy. (2002, January 10). [Family Code of Ukraine: Law of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> [in Ukrainian].
- Dutko, A. (2019). Suchasnyi stan pravovoho rehuliuвання osobystykh nemainovykh prav ta oboviazkiv podruzzhzia. [The current state of legal regulation of personal non-property rights and responsibilities of spouses]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. *Seriia : Yurydychni nauky*, 21, 190-196 [in Ukrainian].
- Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia. (1992, November 19). [Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care]. *Zakon Ukrainy № 2801-XII*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280112?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B3#w1_1 [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia kompleksnoi medychnoi dopomohy vahitnii zhintsi pid chas nebazhanoi vahitnosti, form pervynnoi oblikovoi dokumentatsii ta instruktsii shchodo yikh zapovnennia. (2013). [On approval of the Procedure for providing comprehensive medical care to a pregnant woman during an unwanted pregnancy, forms of primary accounting documentation and instructions for their completion]. *Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 24.05.2013 r. № 423*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-13#Text> [in Ukrainian].
- Pro realizatsiiu statti 281 Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy. (2006). [On the implementation of Article 281 of the Civil Code of Ukraine]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15 liutoho 2006 roku № 144*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/144-2006-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Pankratova, E. A., & Perevozchikova, E. V. (2006). Konstytutsyonnoe pravo na zhyzn y pravovoi statusu embryona cheloveka. [Constitutional right to life and legal status of the human embryo]. *Medytsynskoe pravo*, 2, 16-22 [in Russian].
- Pro vidпустky. (1996, November 15). [On leave]. *Zakon Ukrainy vid 15 lystopada 1996 roku № 504/96-VR*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3#n196> [in Ukrainian].
- Pro derzhavnu dopomohu simiam z ditmy. (1992, November 21). [On state assistance to families with children]. *Zakon Ukrainy vid 21 lystopada 1992 roku № 2811-XII*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text> [in Ukrainian].
- Kroitov, V. A., & Yevko, V. Yu. (2016). Simeine pravo : pidruchnyk. [Family law: a textbook]. Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 14.04.2021